

Feljton

Haški tribunal:
političko tijelo ili
nepristrasni sud (14)

Ludačka dejtonska košulja

Saradnja osigurana, ali kako • Visoki predstavnik kao britanski monarh

• Bosna na pola puta između demokratije i diktatorskog režima

• Monopol etničkih oligarhija nad teritorijom

Gonjenje i kažnjavanje ratnih zločinaca nije istaknuto kao centralni interes u Dejtonskom mirovnom sporazumu, smatra Inicijativa naučnika, koja se, ispitujući odnos Bosne i Hercegovine prema Haškom tribunalu, upustila i u analizu odredbi ovoga sporazuma.

Priredile:

Džejna HASANBEGOVIĆ
i Aldijana OMERAGIĆ

Naglašavajući da je on, neosporno, osigurao mir u BiH, naučnici navode da je postdejtonska bh. administracija u brojnim prilikama dovedena u pitanje zbog očigledne sporosti u podržavanju potreba Tribunala.

Savjeti, ne i naredbe

No, što su naučnici pronašli čitajući odredbe Dejtonskog sporazuma?

“Opšti okvirni sporazum obećava angažovanje strana u istrazi i gonjenju ratnih zločina i drugih kršenja međunarodnog humanitarnog prava. Slično tome, aneks VI obavezuje potpisnice ovog sporazuma da poštuju mjere međunarodnog zakona, pa i osnivanje Tribunala. Drugi član ovog istog aneksa navodi da će sve nadležne vlasti u BiH saradivati i obezbjeđivati neograničen pristup organizacijama utvrđenim ovim sporazumom, među kojima i ICTY”, navodi Inicijativa, no dodaje da Dejtonski mirovni sporazum zapravo ne osigurava dovoljno primjenu ovih odredbi.

Ključna pozicija u provedbi Dejtonskog sporazuma je visoki predstavnik, no naučnici smatraju da je njegova uloga u pogledu procesuiranja ratnih zločina premalo naglašena. Od visokog predstavnika, navodi Inicijativa, “prećutno se očekuje da osigura poštivanje dejtonskih odredbi, pitanje primjene je, naglašavaju naučnici, još jednom izbjegnuto”.

“Visoki predstavnik neće imati vlast nad IFOR-om i neće se ni na koji način miješati u vođenje vojnih operacija”, citiraju naučnici Sporazum.

I, pojašnjavaju da je IPTF bio direktno odgovoran visokom predstavniku za svoj rad, no nema izričit mandat da poduzima gonjenje i hapšenje osumnjičenih za ratne zločine.

“Visoki predstavnik može poput britanskog monarha savjetovati, podsticati i

upozoriti”, ali ne i odlučivati u ovom poslu.

Naglašavajući da se postepena revizija dejtonskih odredbi dešava u poratnoj BiH već godinama, naučnici ističu da niko, ipak, ni domaći, a ni strani akteri, nisu spremni za njihovu detaljnu reviziju. Sama Inicijativa je Dejtonski sporazum, u kojem je sadržan i Ustav BiH, uporedila sa “ludačkom košuljom”.

Inicijativa vjeruje da pitanja trajnosti, ali i legitimnosti ovog dokumenta (zbog činjenice da je on nametnut) ostaju i dalje otvorena, što dovodi u pitanje osnovni karakter “bosanskog društva i bosanske države”.

Zbog činjenice da je Dejtonski sporazum nametnut, ali i da su otvorena

etničkih oligarhija, koje ozakonjavaju svoje pozicije vlasnika teritorije i resursa predstavljajući se kao jedinstveni, monopolistički predstavnici “nacionalnog interesa”.

Sva pitanja o prošlosti i budućnosti BiH, stoga, bivaju prelomljena kroz prizmu definicija koje su izvedene iz obrasca etničkog vlasništva nad teritorijama. Kreirajući krutu strukturu “oligarhijske etnokratije”, zaostavština Dejtona je bila blokiranje procesa normalizacije bosanskog društva poslije rata, vjeruju naučnici.

Otuda, smatraju naučnici, i problemi u odnosima sa ICTY.

Da bi se osigurala saradnja, visokom predstavniku date su ovlasti, veće od dejtonskih. Njegova je pozicija u početku

Dejtonski sporazum: eliminisanje poštenog razmatranja prošlosti ili budućnosti

pitanja njegove legitimnosti i trajnosti, osnovni karakter “bosanskog društva” i bosanske države je trajno u pitanju”. Ipak, zbog “osjetljivosti pitanja”, naučnici smatraju da je nemoguće zalagati se za bilo koju veliku promjenu koja bi imala šansu da bude uspješna.

Pozivajući se na rasprave Zlatka Hadžidedića, Inicijativa navodi da je “Dejtonski sporazum imao efekat eliminisanja poštenog razmatranja prošlosti ili budućnosti Bosne”. Ipak, Inicijativa vjeruje da “nije moguća diskusija vrijedna utrošenog vremena koja ne uzima zdravo za gotovo ideju da su dejtonske institucije prije prelazne, nego trajne”.

Sadašnja Bosna, kreirana Dejtonskim sporazumom, primjećuju, zasnovana je na principu “etnoteritorijalizacije”, podjela na “entitete” i kantone zasnovana je na “ideji svojine jedne etničke grupe” nad jednom cijelom teritorijom i njenim izvorima.”

To rezultira čvrsto utvrđenje skupa

trebala biti diplomatska, no kasnije ovlasti su OHR povećane. Gerald Kraus i Felix Martin podsjećaju da je u maju 1997. godine Vijeće za implementaciju mira ovlastilo OHR da zaustavi podsticanja na nasilje u javnim medijima. Međunarodne mirovne trupe tada su zauzele predajnike RTVRS, dok je OHR tražio ostavku cijelog upravnog odbora.

Tribunal i politika

“Iznenadjujući uspjeh ove intervencije doveo je do toga da je PIC dao OHR-u ogromne ovlasti u nekim oblastima”, konstatuje Inicijativa.

Ove takozvane bonske ovlasti su obdarile OHR “neograničenim ovlaštenjem” koje Kraus i Martin porede sa sistemom britanske vladavine u Indiji.

Zbog istoga, Christophe Solioz je postavio BiH “na pola puta između demokratije i diktatorskog režima - u sivu zonu”.

Inicijativa navodi da se visoki predstavnik bavi “cijelim spektrom pitanja, te da ne može osigurati poželjne ishode u svakom od njih”.

“Uzdržavanje da svu važnost stavi iza istraga Tribunala može se učiniti racionalnim ako bi to moglo dati prostora za manevrisanje, u težnji za drugim političkim ciljevima.”

Sličan se obrazac, vjeruje on, može primijeniti i na međunarodne snage IFOR, te njegove nasljednike SFOR i EUFOR.

(Sutra: Pravo na pravdu - pravo jačeg)

NA DANAŠNJI DAN

1540. - U Rudaj Fildsu kod Čestera u Engleskoj održana prva konjska trka.

1788. - Austrijski car Jozef II objavio rat Turskoj. Rat je završen 1791. godine po Austriju nepovoljnim Svištovskim mirom.

1801. - Mirovnim ugovorom između Austrije i Napoleonove Francuske u Linevlu na sjeveroistoku Francuske prestalo postojati Sveto rimsko carstvo, iako se car Franc II Habsburg odrekao titule rimskog cara njemačkog naroda pet godina kasnije.

1849. - Italijanski revolucionar Đuzepe Macini proglasio Rim Republikom.

Dostojevski

1881. - Umro Fjodor Mihajlovič Dostojevski, jedan od najvećih ruskih i svjetskih književnika, čije je djelo u 20. vijeku postalo neiscrpan izvor za najraznovrsnije književno-teorijske, estetičke, psihološke i filozofske studije i tumačenja. Utjecao je na ukupnu evropsku i američku književnost, a posebno su se na njega pozivali ekspresionisti u književnosti i egzistencijalisti u filozofiji (*Zločin i kazna, Braća Karamazovi, Bije-dni ljudi, Poniženi i uvrijeđeni, Zapisi iz mrtvog doma, Idiot*).

1909. - Francuska i Njemačka postigle sporazum o Maroku, kojim je Berlin priznao posebne interese Pariza u toj zemlji, u zamjenu za ekonomske koncesije.

1934. - Jugoslavija, Grčka, Turska i Rumunija potpisale u Atini Balkanski pakt (Balkanska antanta), odbrambeni savez od bugarskih i italijanskih aspiracija. Izbijanjem Drugog svjetskog rata savez je oslabio zbog različitih stavova zemalja članica prema Njemačkoj i Italiji, a pristupanjem Rumunije i Jugoslavije Trojnom paktu sasvim se raspao.

1942. - U Luci u Njujorku izbio požar na francuskom putničkom brodu *Normandija*, tada najvećem i najelegantnijem u svijetu, poslije čega je brod potonuo.

1943. - Teške borbe za pacifički otok Gvadalkanal okončane u Drugom svjetskom ratu pobjedom američkih snaga nad japanskom armijom.

1943. - Počeo protivnapad partizana u Drugom svjetskom ratu protiv združenih njemačkih, italijanskih i hrvatskih snaga na rijeci Neretvi, poznat kao Bitka za ranjenike. Početkom marta osam partizanskih brigada odbacilo je glavninu njemačkih trupa i svih oko 3.500 ranjenika je prebačeno na lijevu obalu Neretve.

1957. - U Portugalu umro Mikloš Horti, mađarski diktator (1920-44). Kao zapovjednik krstarice *Navara*, učestvovao je u gušenju pobune mornara u Boki kotorskoj 1918. godine, uveo je Mađarsku u rat na strani Hitlera i učestvovao u agresiji na Jugoslaviju. Odgovoran za istrebljenje Jevreja i zločine nad civilima, nakon zbacivanja sa vlasti pobjegao je u Portugal. U Jugoslaviji je bio proglašen za ratnog zločinca zbog masovnih likvidacija civila u Vojvodini.

1962. - Jamajka postala nezavisna država u okviru britanskog Komonvelta.

1969. - Avion *boing 747* (džambo-džet) izvršio prvi probni let.

Boing 747

1977. - Umro ruski konstruktor aviona Sergej Vladimirovič Iljušin, koji je tokom tri decenije konstruirao više od 50 tipova aviona. Posebno je poznat po oklopnom jurišnom avionu “Il-2” za potrebe sovjetske ratne avijacije u Drugom svjetskom ratu.

Sergej V. Iljušin

1981. - General

Vojčeh Jaruzelski postao premijer Poljske.

1984. - Umro Jurij Vladimirovič Andropov, šef sovjetske države i vladajuće Komunističke partije. Bivši šef Komiteta državne bezbjednosti (KGB), koji je naslijedio Leonida Brežnjeva krajem 1982. godine, bio je na vlasti manje od 16 mjeseci.

Vojčeh Jaruzelski

1991. - Na referendumu u Litvaniji, iz kojeg su bili isključeni građani ruske nacionalnosti, više od 90 posto birača glasalo za otcjepljenje od SSSR-a.

1996. - U snažnoj eksploziji u Londonu, koju su podmetnuli pripadnici Irske republikanske armije (IRA), poginule dvije osobe, a oko 100 ranjeno. Tim napadom prekinuto je 17-mjesečno primirje.

1999. - Kina prekinula diplomatske odnose s Makedonijom zbog odluke Vlade u Skoplju da uspostavi diplomatske odnose s Tajvanom.

2002. - Umrle britanska princeza Margaret (71), sestra kraljice Elizabete. Bila je poznata po glamuroznom i burnom životu.

Opasne akcije

“Obrazac hapšenja otkriva da su oružane snage bile proaktivnije i efikasnije u tom pravcu nego što su to njeni kritičari često priznavali. Ali, struktura je ovih snaga drugačija i nije pod direktnim autoritetom Tribunala”, navode naučnici.

I, dodaju da vojni komandanti imaju više posla nego što je samo podrška ICTY, te da moraju voditi računa izlažu li svoje osoblje opasnosti u akcijama. Inicijativa podsjeća da je u nekim od tih akcija bilo i pucnjave.

Podsjećajući da međunarodne snage i ICTY nisu dio iste organizacije, iako su obavezne pomagati Tribunalu, Inicijativa navodi da su komandanti ukazivali da imaju ograničena sredstva, ali i da moraju voditi računa da svoje osoblje ne izlože opasnosti. A, tokom nekih akcija, naglašavaju naučnici, bilo je “razmjene vatre”.